

طراحی فرهنگسرای شهدا و تاثیر آن بر احیای مناطق کردنشین (مورد مطالعه: پیرانشهر)^۱

سلیمان احمد مرادی^۱، فرشته پاشائی کمالی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات آذربایجان غربی، ارومیه، ایران
^۲ استادیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات آذربایجان غربی، ارومیه، ایران

چکیده

پژوهش حاصل به منظور طراحی فرهنگسرای شهدای بمباران ۱۷ اسفند پیرانشهر انجام یافته است. هدف از طرح فرهنگسرا بیش از آنکه در پی خلق پروژه‌ای موفق در زمینه معماری باشد، سعی در جلب توجه ویژه صاحب‌نظران اهل فن و سیاست‌گذاران به مقوله شهدای بمباران ۱۷ اسفند شهرستان پیرانشهر و اهمیت آن به طور عام و ایجاد زمینه شکل‌گیری تشکیلاتی منسجم و پاسخگو برای بیان فرهنگسراها و فضاهایی جهت ثبت ایده‌ها و همچنین راهبردها در زمینه شهیدان دارد. منظور فرهنگسرا یک فضای عادی فرهنگی نیست چه بسا کلیه اجزای آن با معماری پایدار سازگار گردیده‌اند لذا می‌توان آن را از پراهمیت‌ترین موضوعات حال حاضر دانست. فرهنگ و امور فرهنگی در شکل پیچیده و تکامل‌یافته امروزی، نیازها و ملزوماتی دارد و این نوشتار درصدد توضیح و تشریح نیازهای فیزیکی کالبدی فعالیت‌های فرهنگی در راستای معرفی شهیدان است. دوام فرم‌ها متناسب با دوام نحوه زندگی ماست. در پروسه تغییر، عملکرد زودتر از شکل تغییر می‌کند و حتی تا مدت‌ها عملکرد جدید با شکل‌های آشنا و مألوف قدیمی کنار می‌آید. همیشه بکار بردن نمادهای گذشته در کارهای فعلی، ابتدای کار است. تحول و توسعه مفاهیم باعث بوجود آمدن شکل‌ها و فرم‌های نو خواهد شد اما سیر این نوآوری به سبب همان توجه دائمی به استعدادها و ذخایر فرهنگی مسیر خاصی است. معماری خود گونه‌ای از هنر است چرا که همه‌ی معیارهای هنر یا همان مجموعه آثار یا فرآیندهای ساخت انسان که در جهت اثرگذاری بر عواطف، احساسات و هوش انسانی و یا به منظور انتقال یک معنا یا مفهوم خلق می‌شوند را دارا می‌باشد. بناها و فضاهای عمومی شهر از دیرباز تاکنون بستر و کانون ارتباطات و تعاملات اجتماعی فرهنگی ساکنان شهر بوده‌اند و هرچند ویژگی‌های کمی و کیفی آنها طی زمان و در اثر عوامل گوناگونی تغییر کرده، اما نیاز به چنین فضاهایی مانند فرهنگسرا همواره وجود داشته است.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ سرا، معماری، فضای فرهنگی، شهیدان، پیرانشهر

^۱ این مقاله برگرفته از رساله کارشناسی ارشد معماری، آقای سلیمان احمد مرادی که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات آذربایجان غربی در بهار ۱۳۹۶ دفاع شده است.

۱- مقدمه

ایران با داشتن تاریخی کهن و سرشار دارای فرهنگی غنی است که با تکیه بر آن می توان بر مسائل زیادی فائق آمد اما با ورود مدرنیسم و توسعه شهرنشینی و صنعتی شدن شهرها مشکلات زیادی دامن گیر جوامع گردیده است و به تبع آن در کشور ما نیز با دور شدن و غریبه گشتن از تاریخ گذشته و سنت های قدیمی کمرنگ شدن نقش فرهنگ را در گوشه گوشه شهرهای مختلف می توان به چشم دید. در این میان با توجه به اینکه کشور ما یکی از کشورهای جوان دنیاست نیازهای این قشر وسیع جامعه از درجه اهمیت بالاتر برخوردار است چرا که آینده این مرز و بوم به دست توانای آنان سپرده خواهد شد و باید هویت ملی و فرهنگی خود را یادگار داشته باشند تا با سر بلندی و غرور ملی آینده کشور را رقم زنند. برای نیل به چنین اهدافی باید ابتدا با توجه به شرایط مکانی و زمانی، فرهنگ آداب و رسومات هر قوم را به مردم امروزی بازشناسی و تعریف کرد. معمار به عنوان عضوی از اجتماع وظیفه ایجاد فضایی جهت تطابق فرهنگ دیرین ایرانی و نیز نیازهای مردم رابر عهده دارد (انصاری نژاد و کریمی، ۱۳۹۴: ۲). هدف از طرح فرهنگسرای معماری پایدار پیش و بیش از آنکه در پی خلق پروژه های موفق در زمینه معماری باشد، سعی در جلب توجه ویژه صاحب نظران اهل فن و سیاست گزاران به مقوله شهدای بمباران ۱۷ اسفند شهرستان پیرانشهر و اهمیت آن به طور عام و ایجاد زمینه شکل گیری تشکیلاتی منسجم و پاسخگو برای بیان فرهنگسراها و فضاهایی جهت ثبت ایده ها و همچنین راهبردها در زمینه شهیدان دارد. با مدنظر قراردادن این افق از سویی و همچنین پرداختن به موضوع با رویکردی هنری و شاعرانه از سوی دیگر، سعی در انتخاب موضوع فراگیری داشتیم؛ که پس از کندوکاو در بین بسیاری موضوعات کلیشه ای موضوع خاص فرهنگسرای معماری شهیدان را جهت ارتباط بیشتر بین مردم و شهیدان برگزیدیم. شاید به نظر برسد این موضوع آن طور که باید خاص نیست ولی در اینجا به اطلاع می رسانم که منظور فرهنگسرا یک فضای عادی فرهنگی نیست چه بسا کلیه اجزای آن با معماری پایدار سازگار گردیده اند لذا می توان آن را از پراهمیت ترین موضوعات حال حاضر دانست. فرهنگ و امور فرهنگی در شکل پیچیده و تکامل یافته امروزی، نیازها و ملزوماتی دارد و این نوشتار درصدد توضیح و تشریح نیازهای فیزیکی کالبدی فعالیت های فرهنگی در راستای معرفی شهیدان است. اگر چه امروزه برنامه های وسائل ارتباط جمعی همچون تلویزیون و رادیو امواج فرهنگی خود را همه روزه داخل خانه ها انتشار می دهند لیکن بسیاری از امور فرهنگی تنها در مکان های مخصوص به خود صورت می پذیرد. مکان هایی همچون کتابخانه ها، سینماها، تئاترها امروزه جزء فضاهای قطعی یک مجموعه شهری درآمده و مزیت عمده مراکز و مجموعه های فرهنگی نسبت به رسانه های گروهی در آن است که فرد ابتدا احساس علاقه کرده و سپس اراده می کند و به یک مرکز فرهنگی برای مشاهده و یا انجام یک کار فرهنگی می رود. فرهنگ شامل زندگی جمعی و ارزش های موجود در حیات یک ملت است. مجموعه ای از سنت های زنده و تاریخی و اعتقادات است. مسلم است که در مرحله نخست، ارزش ها هستند که جوهر فرهنگ را تشکیل می دهند و ما را به درک بهتر شیوه رفتاری هدایت می کنند. فرهنگ ها مدام از طریق نوآوری ها و تماس با سایر فرهنگ ها در تغییر هستند. بعضی جنبه های فرهنگ بیش از بقیه در معرض تغییر قرار می گیرند. بخصوص آن هایی که در عرصه اقتصادی قرار دارند یا آن هایی که فرهنگ مادی را تشکیل می دهند، معمولاً پیش از سایر جنبه ها تغییر می کنند. جنبه های محفوظ تر فرهنگ آن هایی است که ارتباط نزدیک با ارزش ها و باورهای مردم علی الخصوص شهیدان دارد. با گذشت زمان ممکن است به نظر برسد تفاوت ها به وسیله تماس با فرهنگ های دیگر یا اقتباس از سایر فرهنگ ها کاهش می یابد. به هر حال اختلافات فرهنگی همیشه و تا زمانی که گروه های مشخص مردم وجود دارند باقی خواهد ماند. فرهنگ دارای سه عنصر مهم است که عبارت اند از: عناصر عمومی، عناصر تخصصی و عناصر اختراعی یا ابداعی. راه یا راه های مشترک زندگی مردم، طرز تهیه غذا، راه تهیه لباس، طرز تکلم و جزء عناصر عمومی فرهنگ یک جامعه قلمداد می شوند و همه در معرض تغییر هستند. - عناصر تخصصی مخصوص گروه های معین هستند، مثل مشاغل و راه انجام آنها و اینکه چگونه در تأمین اجتماعات جامعه مؤثر می باشند و از جهات مختلف تغییر می کنند. عناصر ابداعی یا اختراعی که فقط در میان محدودی از افراد یک جامعه پیدا می شوند و در معرض تغییر هم قرار می گیرند. دوام فرم ها متناسب با دوام نحوه زندگی ماست. در پروسه تغییر، عملکرد زودتر از شکل تغییر می کند و حتی تا مدت ها عملکرد جدید با شکل های آشنا و مألوف قدیمی کنار می آید. همیشه بکار بردن نمادهای گذشته در کارهای فعلی، ابتدای کار است. تحول و

توسعه مفاهیم باعث بوجود آمدن شکل‌ها و فرم‌های نو خواهد شد اما سیر این نوآوری به سبب همان توجه دائمی به استعدادها و ذخایر فرهنگی مسیر خاصی است. موضوع اصلی که در این مقاله مورد توجه بوده است این است که هدف اصلی ساخت بنایی در شهر نیست بلکه ساختن جزئی از شهر است. جزئی که نقش کاتالیزور را ایفا می‌کند و باعث می‌شود که ساختار شهر و قانونمندی‌های فرهنگی درون آن اشکالتر شود. این مجموعه می‌تواند منعکس‌کننده فرم شهر در یک عنصر جزئی آن (فرهنگسرا) و نمایش‌دهنده فلسفه شکل‌گیری آن باشد. لذا درصدد این برآمدم که فرهنگسرای شهیدان بمباران ۱۷ اسفند شهرستان پیرانشهر طراحی نمایم.

۲- ادبیات تحقیق

فرهنگ

مفاهیم و معانی وسیع و متنوعی را می‌توان برای فرهنگ بیان کرد. از آنجایی که هر جامعه و تفکری برپایه جهان بینی خویش، برای فرهنگ تعریفی ارائه می‌نماید، در جهت احتراز از اطاله کلام تنها به برخی نکات اساسی اشاره می‌شود. بررسی اجمالی تعاریفی که برای فرهنگ ارائه می‌شود حکایت از ریشه تقریباً واحد آنها دارد. تمرکز و تأکید بر قرارداد و توافق واحد برای فرهنگ در این نوشتار به این دلیل است که تقریباً هیچ عمل و فرآورده‌هایی انسانی را نمی‌توان سراغ گرفت که از فرهنگ تأثیر نپذیرفته و یا بر آن اثر نگذارد. فرهنگ موضوعی انتزاعی و هم‌عرض با سایر امور جامعه نیست بلکه فرهنگ، فضایی معنوی است که فرد یا جامعه در آن فضا مشی می‌کند. برای مثال تأثیر فرهنگ در زمینه‌های متفاوت زندگی از جمله هنر و معماری و شهرسازی و توسعه و شیوه زیست و حتی فرآورده‌های صنعتی امری غیر قابل انکار است. به این ترتیب فرهنگ مورد نظر مجموعه باورها، دانش‌ها، معارف و آداب و رسوم و ارزش‌هایی است که جامعه‌ای بر مبنای اعتقادات خود آن را تکامل بخشیده و براساس آن مجموعه مشی می‌نماید و در این روند، هدف او رسیدن به تعالی و تکاملی است که جهان بینی اش برای او تعریف و تبیین نموده است (الیاسی و همکاران، ۱۳۹۴: ۳).

نقش فرهنگ در یک جامعه شهری

فرهنگ اساساً مکانیزمی است برای سازگاری که برآورده شدن نیازهای زیستی و اجتماعی انسان را سیر می‌کند و ممکن است گاهی در محیطی بومی و منطقه‌ای مورد ارزیابی قرار گیرد؛ و گاهی در یک حوزه جهانی و به منظور سازگاری و انطباق جوامع با شرایط حاکم مورد بحث در آید. فرهنگ و جایگاه فرهنگ در تعریف‌های گوناگون (تشریحی، تاریخی، روانشناسی) ... و نظریه‌های مختلف (ساخت‌گرایان، کارکردگرایان) ... متفاوت است (دادگران، ۱۳۸۵: ۱۹۹). در این میان تعریفی که هولتون^۲ از فرهنگ ارائه می‌دهد نزدیکی بیشتری با موضوع مورد بحث دارد. هولتون در تعریف فرهنگ چنین می‌نویسد: «فرهنگ جعبه ابزاری است حاوی اعمال و عادت‌هایی که ما را یاری می‌کنند تا جهان را درک کنیم (مانند علم و دین) و نیز یک منبع نهادهای احساسی (مانند هویت ملی) و ارزش‌ها (مانند آزادی و عدالت) که به واسطه‌ی آن‌ها هویت کسب می‌کنیم و به اعمال خود جهت می‌دهیم و آن‌ها را توجیه می‌کنیم». فرهنگ را می‌توان مجموعه‌ی پیچیده‌ای شامل: دین، دانش، هنر، قانون، اخلاق، آداب و رسوم و هر آنچه که انسان از جامعه کسب می‌کند، نیز دانست. فرهنگ، آموختنی، انتقال پذیر، انطباق پذیر، یکپارچه‌کننده، آرمان ساز و انتزاعی از واقعیت اساسی بشر است؛ اما در تعریف اسلامی فرهنگ به مثابه روح جامعه است و اسلام از آنجا که قائل به فطرت یگانه است، پس فرهنگ را نیز یگانه تعریف می‌کند و در آن فرهنگ دارای دو بعد بینش و عمل می‌باشد و تحولات و توسعه فرهنگی در بعد کالبدی آن بهینه‌سازی شرایط مادی در زمان و مکان و در بعد ذاتی آن تنها پالایش همیشگی اذهان و غبارروبی از این حقیقت یگانه در اول زمان می‌باشد (کاروان، ۱۳۹۲).

² - Holttton

توسعه پایدار فرهنگی

از مهمترین ابعاد توسعه ای یک جامعه که درارتباط همبسته و نزدیکی با سایر ابعاد توسعه می یابد، توسعه فرهنگی است. مفهوم توسعه فرهنگی از اوایل دهه ۱۹۸۰ به بعد از طرف یونسکو^۳ در مباحث توسعه مطرح شده و از مفاهیمی است که نسبت به سایر بخش های توسعه از ابعاد و بارزتری بیشتری برخوردار است. و تأکید بیشتری بر نیازهای غیرمادی افراد جامعه دارد. توسعه فرهنگی فرایندی است که در طی آنبا ایجاد تغییراتی درحوزه های ادراکی، شناختی، ارزشی و گرایشی انسان ها، قابلیت ها و باورها، شخصیت ویژه ای را درآنها به وجود می آورد که حاصل این باورها و قابلیت ها، رفتارهای کنش های خاصی است که مناسب توسعه باشد (از کیا و غفاری، ۱۳۸۴: ۴۸)؛ بنابراین توسعه فرهنگی علیرغم اینکه تحت الشعاع رکن اجتماعی توسعه پایدار است، به عنوان بنیان و زیر ساخت سایر وجوه توسعه، اثرات خود را بر جای می گذارد. می توان گفت، توسعه فرهنگی از طریق خلق یا تغییر یک فرهنگ جدید، ایجاد و تغییر سازمان ها و نهادهای فرهنگی و تغییر باورها و اعتقادات مردم به فرایند توسعه کمک می کند. به طوری که هرچقدر توسعه فرهنگی در سطوح و مراحل مختلف خود بیشتر با فرهنگ (بومی و محل) عجین و نزدیکی باشد، زمینه پایداری آن بیشتر فراهم می شود و در این صورت توسعه، خود گامی در جهت تعالی و تحول فرهنگی جامعه خواهد بود. در همین مورد تمبرلیک^۴ (۱۹۹۱، برگرفته از الیوت، ۱۹۹۴: ۱۰۳) معتقد است، این مردم هستند که در نهایت توسعه پایدار را محقق می سازند. بدین ترتیب توسعه پایدار حاصل فعالیت های عمدتاً بومی و همراه با آگاهی تک تک افراد خواهد بود. بنا بر این توسعه اجتماعی و توسعه فرهنگی جنبه های مکمل و پیوسته ای هستند که با چگونگی و شیوه زندگی افراد یک جامعه پیوند تنگاتنگ داشته سعی بر بالا بردن سطح زندگی عمومی و بهبود در وضعیت اجتماعی افراد یک جامعه دارد که برای تحقق چنین بهبودی در پی تغییر در الگوهای زاید رفتاری، شناختن و روی آوردن به آرمان های مطلوب تر است.

فرهنگسرا یک قرار گاه رفتاری

باشد فرهنگسرا یک قرارگاه رفتاری است زیرا در فواصل زمانی مشخص و الگوهای ثابت رفتاری در آن مشاهده می شود (بارکر، ۱۹۶۸). یک قرار گاه رفتاری به مجموعه ثابتی از فعالیت و مکان گفته می شود که یک فعالیت تکراری با یک الگوی ثابت رفتاری در آن اتفاق بیفتد، طراحی خاص از محیط^۵ را دارا باشد و ارتباط مناسبی بین فعالیت تکراری و محیط برقرار نماید که در یک دوره زمانی معین انجام گیرد. یک قرار گاه رفتاری شخصی را قادر می سازد تا به مجموعه ای از علایق خود دست یابد. این علایق برای افراد گوناگون می تواند بسیار مفید بنابراین فرهنگسرا به عنوان یک قرار گاه رفتاری باید پاسخگوی نیازهای رفتاری ثابت و متفاوت گروههای مختلف مردم می باشد. فرهنگسرا مکانی است که می باید نیازهای مختلف انسان و نیاز انسانهای متفاوت را پاسخگو باشد. برای آنکه سازگاری و انعطاف پذیری به ایجاد بستر مناسب الگوی رفتاری هنجار کمک نماید. باعث پویایی، جذابیت و سر زندگی فضا گردیده و قایلیت جذب الگوهای ثابت رفتاری متعدد را دارا باشد فنیاژمند ملحوظ داشتن نیازهای انسان است (پهلوان روی، ۱۳۹۱: ۳).

عوامل موثر بر شکل گیری معماری بومی

۱. فرهنگ: اعتقادات، باورها، آیین ها، دین و مذهب.
۲. طبیعت: اقلیم و جغرافیا.
۳. اقتصاد: تامین معیشت و انواع آن.
۴. اجتماع: ساختار قبیله ای، طایفه ای و همگن و ناهمگن بودن اجتماع (فلاح، ۱۳۹۲، ص ۲).

^۳ - UNESCO

^۴ - Timberlake

^۵ این واژه هم به معنای محیط عام به کار برده می شود و هم به معنای محیط اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی.

از عناصر اصلی و با اهمیتی که نقش اساسی و بنیادی در انتقال فرهنگ بومی ایفا می کند، بی شک معماری هر منطقه را میتوان نام برد و با توجه به این موضوع که معماری در حرکتی از جزء به کل شکل دهنده و خالق شهر بوده است، میتوان فرهنگ و معماری همگام با فرهنگ را به عنوان میراثی برای شکل گیری و توسعه شهر دانست (مظاهری، ۱۳۹۲، ص ۱). در نیمه دوم قرن ۱۸ مطالعات علمی و خاصتری در مورد نحوه زندگی، فرهنگ و هنر و معماری جوامع استعمار شده صورت گرفت. لیکن این تحقیقات و بررسیها بلافاصله اثر خود را بر روی حرفه معماری و آموزش معماران ظاهر نکرد و این امر تا اوایل سالهای ۱۹۶۰ اثر بارز و خیلی آشکاری از خود بروز نداد (صادق پی، ۱۳۹۱، ص ۸). ایران نیز شاهد تغییرات عمیقی از سیستم سنتی به سیستم مدرن و غربی بوده است. روند این تغییرات از ابتدای قرن بیستم آغاز و تا پیروزی انقلاب ادامه داشت. بعد از انقلاب نیز این روند کمی متوقف و روند معکوس به ساختارهای ایرانی و اسلامی آغاز گردید. در نتیجه این گرایش جدید جامعه، توجه دوباره به معماری سنتی و بومی ایران افزون گرفت و این موضوع مورد بحث و مطالعه و تمرین حرفه ای برخی از معماران و منتقدین و مدارس معماری واقع شد (صادق پی، ۱۳۹۱، ص ۲۰). معماری بومی، جوابگویی به نیازهای یک جامعه را در ارتباط با عوامل طبیعی و با خواسته های مادی و معنوی انسان ها عهده دار است، زیرا با مشارکت آنان در تدبیر و در اجرا زاده می شود و از فرهنگ و زندگی روزمره ی آنان الهام می گیرد. در شکل گیری معماری بومی، برخی روابط اجتماعی و اقتصادی با محیط طبیعی و نمادهای فرهنگی ماهرانه انعکاس می یابند (فلاح، ۱۳۹۲، ص ۲) و نیز در هر مقطعی از تاریخ کاربردی است. معماری بومی با آنکه در طول تاریخ دستخوش پدیده های دگرگون کننده بوده، توانسته هویت ویژه ی خود را حفظ کند، واز آنجا که شناسنامه معتبری از مردم یک سرزمین به شمار می رود. نمایانگر اداب و رسوم، روحیه و احساسات اندیشه و عقیده، ذوق و سلیقه و هنر آنان است.

ضرورت مجموعه های فرهنگی

افزایش جمعیت و رشد و توسعه شهرنشینی طی دهه آینده نیازهای جدیدی را جهت گذران اوقات فراغت و ارتقاء کیفی نیازمندی های اجتماعی ساکنان شهر ایجاد می نماید و از اینرو با توجه به دلایل زیر، لزوم بوجود آمدن مکانی جهت پاسخگویی موارد فوق مشهود می باشد:

۱- رشد اجتماعی-اقتصادی شهر تحت تأثیر برنامه های منطقه ای و ملی ۲- رشد فرهنگی جامعه شهری تحت تأثیر روزافزون فرهنگ و آموزش و آشنایی باشیوه زندگی جدید از طریق وسائل ارتباط جمعی. ۳- تأثیر متقابل رفتار اجتماعی گروه های تحصیل کرده در سایر گروه های اجتماع شهر ۴- ارتقاء سطح درآمد و سهولت برخورداری از اوقات فراغت جهت گروه های مختلف اجتماعی ۵- چاره جویی جامعه شهری جهت حل معضلات آسیب های اجتماعی خاصه در بین جوانان و نوجوانان ۶- توسعه وسایل ارتباط جمعی در سطح ملی، افزایش میزان چاپ نشریات و مجلات و کتب و فیلم و نوار.

تقسیم بندی فضاهای فرهنگی شهر

با توجه به نوع استفاده از فضاهای فرهنگی مختلف از چند جهت می توان آنها را دسته بندی و طبقه بندی نمود که بتواند جهت دستیابی به اهداف خاص ما را یاری دهد حاکمیت فضای شهری و ترافیک آن در شهر سبب شده است که فضاهای خدماتی مورد نیاز در شهرها به محل های، منطقه ای و شهری تقسیم شوند بنابراین فضاهای فرهنگی نیز که جزو خدمات شهری و فضاهای شهری عصر جدید می باشند این تقسیم بندی را به خود می گیرند. حال به ویژگی های این فضاها می پردازیم:

فضاهای فرهنگی

- فضاهایی که در مقیاس محل های عمل می کنند و خدمات مورد نیاز اقشار مختلف همان محله را تأمین می کند. (مدنی پور، ۱۳۸۷، ۹۶). استفاده از این فضاها باعث می شود که تا افراد هر محله برای نیازهای فرهنگی که هر روز با آن در ارتباط هستند احتیاج به طی مسیر طولانی و رسیدن به مرکز شهر را نداشته باشند که علاوه بر صرف وقت و هزینه، بر ترافیک شهر نیز

افزوده شود. - وجود خدمات فرهنگی محل‌های سبب می‌شود که هر مرحله با خصوصیات خاص خود تعریف شود و بنا به خصوصیات و ویژگی‌های خود خدمات ارائه نماید که سبب ایجاد تنوع در نحوه خدمات‌رسانی محله‌ها می‌شود. (مدنی پور، ۱۳۸۷، ۹۶).

لزوم ایجاد مراکز فرهنگی

خودآگاهی فرهنگی

با شناخت صحیح فرهنگ اصیل خود که نشأت و مایه از یک تمدن اصیل و تاریخی می‌گیرد و تلفیق آن با خواست‌های امروزی جامعه می‌توان به خط‌مشی درست در این راه پی برد. با صحبت‌هایی که در این رابطه با فرهنگ ملی رشد و شناخت تمدن اسلامی که در حدود ۱۴۰۰ سال از عمر آن در این سرزمین می‌گذرد و ترکیب این دو قضیه با یکدیگر، که در دوران درخشان آن را در طول تاریخ ایران بعد از اسلام مشاهده می‌کنیم شاید راهگشایی باشد. بناهای کتابخانه‌ها، مساجد، رصدخانه‌ها و بناهای زیبایی که کلیه شئون هنر ایرانی با آموزش اصیل اسلام در آنها موجود می‌باشد گویای این قضیه می‌باشند. تعریف هنر در بینش اسلامی لازمه تحقیقی جداگانه و مفصل است فقط می‌توان با چند جمله کوتاه از یک عارف معاصر تا حدی به معنی عرفانی در اسلام اشاره کرد: «هنر واسطه‌ی ایمان انسان است به غیبت» هنر آدمی را به عمق و غیب آشنا می‌دارد و مواجه می‌دهد و لذا ادیان هنر را همیشه پرورانده‌اند. هنر غیب را طرح می‌کند، چنانکه شعر از نهان بحث می‌نماید و چنانکه عرفان از نهان بحث می‌کند و لذا هنر و شعر و عرفان، همواره هم پای «دین» بوده‌اند. هنر در اخلاق به جمال اعتنا دارد. «جمال» شجاعت را، بخشایش را، خدمت را به غیر معنا و مفهوم می‌دهد. هنر، سعه‌صدر، پاکی، دوستی و تعالی خواهی، ادب نفس و کمال نفس را موجب می‌شود. به کلمات زیر در قرآن و اخلاق دقت کنید؛ که فقط هنر، آنها را می‌تواند تعبیر کند؛ کلمات؛ حسن واحسان-حسن-احسن-حسان (قولا حسنا-بقبول حسن- احسن صورکم)-جمال-جمیل-(صبرا جمیلا)-لطف-لطیف-زینت (زینا السماء الدنيا بزینته الکواکب) -قول لین. با توجه به جملات بالا می‌توان گستردگی مقام هنر را در عرفان اسلامی مشاهده کرد. مسئله‌ای که در اینجا مطرح می‌شود این است که اولاً میراث فرهنگی چیست و ثانیاً چه عناصری از آن را باید احیاء کرد. به طور کلی همگان در این نظر بودند که نمی‌توان همه عناصر میراث فرهنگی را احیاء کرد. بلکه باید از میان آنها به زنده نگاشتن عناصر زنده میراث بسنده کرد؛ اما این که چه عناصری را باید زنده نگه داشت و چه عناصری را رها کرد مسئله‌ای است که به سادگی نمی‌توان بدان پاسخ گفت و امری نیست که برنامه‌ریزی و اقدامات فرهنگی به مسأله میراث توجه بسیاری بشود و به میراث فرهنگی به عنوان عامل مهم تقویت مبانی وحدت ملی ایدئولوژیکی نگریسته شود. در برنامه‌ریزی فرهنگی باید، به ویژه به جوانان توجه کرد. برنامه‌های فرهنگی باید در مجموعه برنامه‌های توسعه ملی جایی مناسب خود داشته باشند و بر عهده بخش عمومی است که در زمینه فرهنگی نقش تقویت سرمایه‌گذاری و مساعدت و ساماندهی را بازی کند. (افشارنادری، ۱۳۸۷، ص ۲۳). برنامه فرهنگ و هنر در پنج بند به شرح زیر تنظیم گردیده است:

الف- پژوهش و نگهداری و زنده کردن میراث ارزنده فرهنگی، اعم از ملی و مذهبی

ب- آموزشی

ج- گسترش فرهنگی

د- ایجاد تسهیلات برای آفرینش هنری و ادبی

ه- فرهنگ ایرانی در رابطه با فرهنگ‌های دیگر

آگاهی یافتن به محیط‌زیست از راه آموزشی زیبایی‌شناسی

ما اکنون یک دوره «بحران محیط‌زیست» عمومی را می‌گذرانیم که خطری برای پیشرفت بشر و حتی برای بقای بشریت تلقی می‌شود. باید در تمام سطوح، اشکالی یکسره متفاوت از آموزش به وجود آورد تا مردم را به خاطر این وضع بیش‌ازپیش برانگیزد.

می‌باید برنامه‌هایی برای آموزش زیبایی‌شناسی جوانان و سالمندان ترتیب داد تا معنای محیط به آنان فهمانده شود و روابط هماهنگی بین انسان و محیط ماده زیست او که کیفیت زندگی در آن اهمیت اساسی دارد، به وجود آید. همچنین ترتیب دادن این نوع برنامه‌های آموزشی برای مقاماتی که امروزه مسئول گرفتن تصمیم‌اند یا فردا این مسئولیت را به عهده خواهند داشت، فوریت دارد. (افشارنادری، ۱۳۸۷، ص ۲۵).

شکل‌های جدید فرهنگی

امروزه هنرها به نهادهای بزرگی چون موزه، نمایشگاه، ارکستر، سمفونیک و تئاتر وابسته‌اند. آنچه فوریت تمام دارد، مقابله بین هنر و مردم علاقمند به آن است و نه بین مؤسسات هنری (سنتی) و جدید، اشکال تازه هنری، الزاماً شکل‌های سنتی بیان را طرد نمی‌کند، بلکه پذیرای زمینه‌های وسیع‌تری هستند، جهت گسترش فرهنگ سنتی جامعه. همچنین باید یک عامل کیفی را نیز در نظر داشت، یعنی باید این مسئله را مطرح ساخت که شرکت مردم چگونه و تا چه حد است. به علاوه باید بیش‌ازپیش منابع و وسایلی را که به مردم امکان آموزش فرهنگی می‌دهند و آنان را به مسأله محیط‌زیست آگاه می‌کنند، از حال تمرکز خارج ساخت، به ویژه باید از وسایل ارتباطی استفاده کرد. در چارچوب نهادهای موجود و نهادهای تازه مرکزی فرهنگی به وجود آورد که در دسترس همه مردم باشند و در ضمن به نیازهای علاقه‌مندان مختلف پاسخ دهند. (جنکینز، ۱۳۰:۱۳۹۱).

مفاهیم سیاست فرهنگی در ایران

هنگامی که سختی از میراث فرهنگ یک ملت می‌گوییم مقصود ما عناصری از فرهنگ ملی است که به‌مرور زمان انتخاب و طرد جز از راه تجربه تاریخی نسل‌های متعدد یک جامعه انجام نمی‌شود و عادتاً «نسل متأخر» هر چه را که باقی‌مانده از راه تعلیم و تربیت و یا از طریق مشاهده و معاینه از نسل مقدم خود می‌گیرد و از همین راه‌ها به نسل بعد از خود منتقل می‌کند. انتخاب یا عدم انتخاب عناصر فرهنگی ملی، همواره متناسب است با سازگاری آنها با تحولات مادی و معنوی که بنابر عللی در میان یک ملت رخ می‌دهد و معمولاً درگیر و دار همین تحول است که نظام فرهنگی و عناصر تازه می‌دهد که بعضی از آنها بیشتر صورت تبدیل یافته‌ای از عناصر پیشین هستند. در چنین مرحله‌ای است که اتخاذ یک روش دقیق برای راهبری جامعه به حفظ میراث‌های قابل بقا و یا همساز کردن و قابل انطباق کردن بعضی از آنها با وضع جدید اجتماعی ضروری می‌نماید. (جنکینز، ۱۳۹۱: ۱۵۰) این هدف کلی در سیاست فرهنگی ما از طرفی آشنا ساختن جامعه ایرانی است به تمدن و فرهنگ ایران تا از این راه در حفظ و توسعه آن بکوشند و از طرفی دیگر آگاهی از فرهنگ‌های دیگر جهان است تا با قبول عناصری از آن که در بهبود زندگانی مؤثر هستند و او را به کمال معنوی بیشتری هدایت خواهند نمود، فرهنگ ملی خود را کامل‌تر کند و بدان قابلیت انطباق بیشتری با تحولات و ترقیات اجتماعی و اقتصادی آینده ببخشد و با توجه به همین هدف است که اصول چهارگانه سیاست فرهنگی ایران به صورت ذیل معلوم گردیده است:

الف- فرهنگ برای همه ب- توجه به میراث فرهنگی ج- فراهم آوردن بیشترین امکانات برای ابداع و نوآوری فکری و هنری د- شناساندن فرهنگ ایران به جهانیان. آگاهی از مظاهر فرهنگ‌های دیگر جهان، با در نظر داشتن این اصول چهارگونه، سیاست فرهنگی ایران به چهار نکته اساسی ذیل توجه خواهد داشت؛

اول- سعی در اینکه بهره‌مندی از فرهنگ ایران از انحصار گروهی خاص بیرون آید و در دسترس همه افراد ملت قرار گیرد.
دوم- ارزیابی مجدد میراث‌های فرهنگی و باز یافتن عناصر زنده و دوام پذیر آن برای نگاهداری در جامعه تحول یافته ایران امروز و فردا. سوم- کوشش در پرورش رشد نیروی ابداع در طبقه جوان برای آنکه بتوانند مسبب و محرک نهضت‌های جدید فرهنگی و هنری، البته با در نظر داشتن جوانب کمال در آنها باشند و از این راه به غنای فرهنگ ملی ما یآوری کنند.
چهارم- سعی در بسط روابط فرهنگی ایران با جهانیان تا از این راه تعالی فرهنگ ما و فرهنگ‌های دیگر آسان‌تر صورت پذیرد، فرهنگ ایران بهتر شناسانده شود و آشنایی ایرانیان با تحولات اساسی جهان در زمینه‌های فکری و ادبی و هنری و همچنین در شیوه‌های بدیع و تازه زندگانی بهتر امکان یابد. (جنکینز، ۱۳۹۱، ۱۵۸).

۳- مدل و فرضیه‌های تحقیق

- به نظر می‌رسد استفاده از طراحی فرهنگسرا می‌تواند بستری مناسب جهت بررسی و شناخت شهدای بمباران ۱۷ اسفند پیرانشهر فراهم کرد.
- به نظر می‌رسد می‌توان مکانی مناسب برای تجمع، همفکری و تبادل نظر اساتید، صاحب‌نظران و هنرمندان، جوانان و نوجوانان برای برگزاری جلسات پیوسته و هماهنگ در راستای شهدای بمباران ۱۷ اسفند پیرانشهر فراهم نمود.

۴- روش تحقیق

برای گردآوری، تدوین، تحلیل یافته‌ها و در نهایت، طراحی یک پروژه‌ی کارشناسی ارشد- آن هم در رشته‌ی معماری- باید مسیرهای گوناگونی را آزمود. راه‌های متفاوتی را طی کرد و از جهات مختلفی به مرزهای گسترده‌ی موضوع نزدیک شد. در این پایان‌نامه نیز، با توجه به مضمون موضوع انتخابی، منابع پژوهشی بسیار محدود و ناقص بودند. تذکر: در خصوص تفکیک مراحل اجرایی تحقیق و توضیح آن، از به کار بردن عناوین کلی نظیر، «گردآوری اطلاعات اولیه»، «تهیه نمونه‌های آزمون»، «انجام آزمایش‌ها» و غیره خودداری شده و لازم است در هر مورد توضیحات کامل در رابطه با منابع و مراکز تهیه داده‌ها و ملزومات، نوع فعالیت، مواد، روش‌ها، استانداردها، تجهیزات و مشخصات هر یک ارائه گردد. ابتدا برای رسیدن به نتیجه مطلوب لازم است مطالعات کتابخانه‌ای، در مورد فرهنگسراها، شهدای بمباران ۱۷ اسفند پیرانشهر، اصول طراحی فرهنگسرا، شناخت تأثیرات مثبت و منفی فرهنگسرا و... آنها انجام گیرد. در نهایت به طراحی فرهنگسرا با استفاده از نرم‌افزارهای کامپیوتری اتوکد و تری دی مکس و... به می‌پردازیم. روش استفاده شده در این تحقیق مطلوب بین استفاده از منبع و فعالیت‌های فرهنگی حول محور اساسی شهادت و توسعه فرهنگ و سیمای محیط، هدف اصلی توسعه اصول کاربری تفریحی سرزمین (آمایش تفریحی سرزمین) واقع شده است.

۴-۱- روش‌ها و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها

با توجه به اینکه تحقیق حاضر تحقیقی کتابخانه‌ای می‌باشد، لذا روش گردآوری اطلاعات استفاده از کتاب‌ها، مقالات، استفاده سایت‌های داخلی و خارجی و... می‌باشد که با مرتب نمودن جمع‌بندی مطالب گردآوری شده و رتبه‌بندی اطلاعات به دست آمده، اقدام به تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات به دست آمده نموده و در جهت نیازهای طراحی فرهنگسرا از نرم‌افزارهای Microsoft Office، Autocad، Word، 3DMax و Vary جهت ارائه نقشه‌های دوبعدی و سه‌بعدی و اسلاید و انیمیشن و جهت ارائه پوستر از نرم‌افزار Photoshop جهت درک بیشتر موضوع طراحی استفاده خواهد شد.

۵- یافته‌های تحقیق

➤ حوزه‌های فعالیت مجموعه

این فرهنگسرا محتوا محور است و محورهایی که این فرهنگسرا طبق آنها شکل می‌گیرد محور فرهنگ و محور آموزش درمورد شهدا می‌باشند. این فرهنگسرا از چهار بخش تشکیل می‌شود که عبارت‌اند از:

الف- آموزشی ب- فرهنگی ج- اداری د- خدماتی

در ادامه به بررسی این بخش‌ها می‌پردازیم و با توجه به اهمیت بخش آموزشی، جزئیات بیشتری در مورد آن ارائه می‌نماییم. (میرظفر جویان، ۱۳۹۰، ص ۲۱۰).

الف: بخش آموزشی فرهنگسرای شهدا

بخش آموزشی فرهنگسرا به سه حوزه تقسیم می‌شود:

الف - حوزه هنری؛ ب- حوزه علمی - کاربردی؛ ج- حوزه مذهبی

* دوره‌های هنری فرهنگسرا شامل رشته‌های موسیقی، هنرهای تجسمی، صنایع‌دستی، نمایشی (کارگاه نمایش کودکان و نوجوانان، کارگاه نمایش عروسکی، نمایشنامه‌نویسی، بازیگری و گریم) فیلم و عکس (تئوری عکاسی، فیلم‌نامه نویسی، کارگردانی، صدابرداری، تئوری و تدوین، نقد فیلم) و قالیبافی می‌باشد. * دوره‌های علمی - کاربردی فرهنگسرا شامل رشته‌های کلاس‌های تقویتی، کلاس‌های آموزش علوم و کلاس‌های آموزش زبان خارجی می‌باشد. * دوره‌های مذهبی فرهنگسرا شامل رشته‌های تفسیر و روان‌خوانی قرآن می‌باشد. (همان)

کانون هنرهای تجسمی فرهنگسرای شهدا

هر تجسمی تلاش در تجسم حقیقت دارد. این عمل در عصر تجسم و غلبه صورت دارای جایگاه ویژه‌ای است اکنون جای بسی خوشوقتی است که هنرهای تجسمی امروز ایران به پاس نوشته‌های مادی و معنوی بی‌شماری که ره‌آورد تاریخ ما بوده، در پی شایسته‌سالاری، خواهان جایگاه اصلی خود در عصر کنونی است. از سالیان قبل، حفظ و صیانت اصول تجسمی ضمن توجه کامل به حداکثر بهره‌گیری از تکنولوژی، به عنوان خط‌مشی اصلی بوده است. تحولات در هنرهای تجسمی در فرهنگ ما متأثر از عواطف و احساسات است. این عمل هنوز یکی از ارکان مهم زندگی اجتماعی جوامع شرقی است. (کشفی مقدم، ۱۳۹۰، ۹۸)

اهداف کانون هنرهای تجسمی

الف- ایجاد مراکز ارائه آثار نوین تجسمی به مهم‌ترین مرکز ارائه آثار عصر حاضر، با عنایت به آشکارشدن معرفت دیداری آحاد مردم در عرصه هنرهای تجسمی ب- گسترش هنرهای تجسمی در جهت ارتقای سواد بصری در مناطق و محلات در حوزه شهدا ج- تلاش در تبدیل امور تجسمی به ما به ازای هنرهای تجسمی و احیای جایگاه و مقام آن د- نقد پدیدارهای تجسمی شهدا در شهر از طریق پژوهش و- زمینه‌سازی برای تجربه در انواع هنرهای تجسمی به طور گروهی و انفرادی در حوزه شهدا ر- جست‌وجوی روش‌های نو در احیای سنت‌های حقیقی تجسمی با ارائه دستاوردهای تجسمی امروزی در حوزه شهدا ز- فکر و اجراء در جهت تدوین هنر دینی در عرصه تجسمی ح- ایجاد جذابیت در میان مردم برای پیگیری و گسترش هنرهای تجسمی از طریق نقاشی خیابانی، دیواری، نقش برجسته، مسابقات عمومی هنری ط- جلب همکاری مراکز تجسمی سطح تهران با کانون تجسمی سازمان ی- ایجاد رونق و امکان بهره‌مندی اقتصادی برای جامعه هنرمندان تجسمی

کانون صنایع‌دستی فرهنگسرای شهدا

«صنایع‌دستی» در تاریخ هنر ایران و جهان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. چنانچه بدانیم در قرن بیست و یکم هنوز صنایع‌دستی چین و هند و... زبان زد خاص و عام است، این بی‌تردید مدیون تاریخ چند صدساله تمدن و هنرهای سستبر ملت یا اقوام جهانی است. پیوند استراتژیک هنر و صنعت می‌تواند همچنان افق و چشم‌انداز روشنی را بگشاید. صنایع‌دستی کشورمان به لحاظ پراکندگی جغرافیایی و تنوع شرایط اقلیمی و آب و هوایی، همواره از تنوع دلپذیری برخوردار بوده است. اینک هنرمند با اثر هنری خود در هر مکان و زمانی قادر است مخاطب را به مناظره بنشیند، این مناظره در قالب بصری، شنیداری فرآیندی را به همراه دارد که ما بر آن نام معرفت می‌گذاریم. کانون صنایع‌دستی سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران با نظر به اهمیت معنوی هنرها و به تعبیر عامیانه «صنایع‌دستی» در حفظ تمثیل‌های فرهنگی اقوام، ملل و تمدن‌ها، جایگاه ویژه‌ای را در مجموعه کانون‌های هنری سازمان جست‌وجو می‌کند با این فرض که «صنایع‌دستی» در ادوار کهن در نسبتی حضوری با مردم، محمل حضور می‌یافت و دربرگیرنده جزء و کل اعتقادات، اندیشه‌ها، باورها و آرزوها و تجربه آنان بود که در سطح عموم مردم و نه افراد خاص شکل می‌یافت، به مردمی‌ترین نوع هنر ارتقای مقام پیدا می‌کند. (همان، ۹۹).

اهداف کانون صنایع‌دستی

الف- تحکیم مبانی و مباحث تئوریک و نظری این هنر با رویکرد به ایجاد کارگاه‌های خلاق و تجربی. ب- احداث بازار فروش.

ج- تأمین امکانات پژوهشی موردنیاز پیرامون استخراج و تحلیل نقوش حک‌شده بر آثار صنایع‌دستی و به‌کارگیری آن در تولید فرآورده‌های دوران معاصر. د- پژوهش نظری در حوزه دریافت ریشه‌های مشترک صنایع‌دستی ایران و دیگر ملل جهان. ه- تشکیل پنجنشنبه یا جمعه‌بازارهای هنری با حضور مستقیم شهروند صنعتگر هنرمند و- اختصاص فضای موقت جهت تشکیل بازارچه‌های هنری. ز- آشنا کردن عموم مردم، به ویژه نسل جوان با سیر تاریخی و رازها و رمزهای صنایع‌دستی. ح- ترویج فرهنگ بصری. ط- مبادلات آثار و صنایع‌دستی هنرمندان مرتبط با کانون. ی- روزآمد ساختن آموزش هنر در صنایع‌دستی بخش آموزشی: کتابخانه، سایت کامپیوتر و سالن اجتماعات. (صفی زاده، ۱۳۷۷، ۳۳).

کانون موسیقی فرهنگسرای شهدا

هنر موسیقی از بدو خلقت انسان همواره با او همراه و در همه آیین‌ها، مراسم مذهبی، جشن سور، سوگ، کار و... مورد استفاده بوده است. با توجه به حساس بودن نقش هنر موسیقی و لزوم حفظ و اشاعه موسیقی صحیح و متعهد در شرایط فعلی جامعه ایران و گستردگی مراکز سازمان و توان بالفعل و بالقوه این مراکز و لزوم برنامه‌ریزی صحیح برای فعالیت‌های موسیقی در این مراکز جهت حفظ و اشاعه هنر موسیقی، تدوین طرحی جامع در راستای محورهای آموزشی، تولید، اجرا و... و تشکیل کانون موسیقی لازم و ضروری به نظر می‌رسد. این عملکرد در درازمدت نتایج مثبت دیگری در بر خواهد داشت که از آن میان می‌توان به تربیت مدرسین آگاه و باصلاحیت، به دست آورد شیوه‌های نو در آموزش، تولید آثار بدیع و ارزشمند هنری اجرای کنسرت‌های موفق در داخل و خارج از کشور و...؛ و در مراحل بالاتر ایجاد هنرستان دانشکده و کنسرواتور موسیقی اشاره کرد. آموزش‌های این کانون شامل آموزش موسیقی در رشته‌های ساز ایرانی، آموزش موسیقی در رشته سازهای غربی و آموزش دروس تئوری و مبانی موسیقی می‌باشد. (همان، ۳۴).

اهداف کانون موسیقی

الف- تبدیل کانون‌های موسیقی به مهم‌ترین و محوری‌ترین مرکز فعالیت‌های موسیقی در هر منطقه. ب- گسترش انواع موسیقی‌های صحیح ج- تلاش در جهت شناسایی گروه‌های موسیقی و هنرمندان موسیقی منطقه و جذب آنها جهت عضویت در کانون موسیقی د- توجه به موسیقی کودکان، جوانان و بانوان. ه- هماهنگی و ایجاد ارتباط با دیگر نهادها و سازمان‌هایی که در ارتباط با موسیقی در حوزه فعالیت منطقه حضور دارند و- جلب هماهنگی و همکاری همه‌جانبه دیگر مراکز مرتبط به هنر موسیقی (صفی زاده، ۱۳۷۷، ۳۵)

کانون نمایش فرهنگسرای شهدا

نمایش یکی از پیشرفته‌ترین، مؤثرترین ابزار ارتقای فرهنگ عمومی است اما در کشور تاکنون به واسطه مسائل و معضلات گوناگون نامشخص و تعریف نشده مانده و از این بابت هنر نمایش علیرغم استحقاق فراوان نتوانسته است به جایگاه واقعی خود در نظام جمهوری اسلامی ایران دست یابد. با نگرشی موشکافانه و نقادانه نسبت به گذشته از یک و علیرغم آن که سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران مقولی اصلی هنر نمایش محسوب نمی‌گردد؛ اما به واسطه وجود امکانات و توانایی‌های بالقوه فراوان در این سازمان از سوی دیگر به نظر می‌رسد درخلاء رد بی‌برنامگی‌های و با وجود اغتشاش‌های موجود در امور نمایش کشور، بتوان آرمان‌گرایانه پرچم‌داری حرکتی نوین و هماهنگ و هدایت‌گرانه در امور نمایش شهر کرج بود که البته این مهم جز با همکاری و تلاش سایر دستگاه‌های متولی امور نمایش و جلب اعتماد و مشارکت آنان محقق نخواهد شد. نمایش قدمتی ۳۰۰۰ ساله دارد و این خود برای دشوار ساختن ارائه تعریفی جامع از آن کافی است؛ اما شاید بتواند هدف نهایی را دست یافتن به مرحله آگاهی بالاتر، دریافت بصیرتی چشمگیر در مورد ماهیت هستی و بازسازی نوش و توان انسان برای رودررو شدن با جهان، تزکیه و پالایش ارتباط و روشنگری و اشراق دانست. قالبی برای اندیشه، روندی برای شناخت و شیوه‌ای برای

برگردانیدن مفاهیم انتزاعی به شرایط ملموس انسانی. نمایش به دو شکل در بینش‌ها و گرایش‌ها و مخاطبین خود تأثیر می‌گذارد:

- انفعالی و آئی- بنیانی

و شاید بتوان در یک تقسیم‌بندی کلی از سه جنبه تربیتی، آموزشی و تفریحی و سرگرمی آن را مورد توجه قرار داد. (طالبیان، ۱۳۹۲، ۶۱). نشر و ترویج اندیشه دینی، آموزش همراه با خلاقیت، معرفی الگوها، غنی‌سازی اوقات فراغت و در نهایت تعالی فرهنگ ملی و مذهبی برخی از قابلیت‌های نمایش است. قابلیت‌ها و توانایی‌های نمایش آن قدر وسعت و گسترش یافته که حتی در درمان بیماری‌های روحی و روانی نیز از نمایش بهره گرفته می‌شود. یک برنامه‌ریزی فرهنگی و اجتماعی مستلزم نگرشی جامع و همه‌جانبه است. در چنین نگرشی توجه به تمامی ابعاد حاصل فرآیندی طولانی و عمیق است. از جمله عوامل مؤثر نمایش، فرهنگ اقتصاد، سیاست، تاریخ، دولت است. در حوزه دین قراین رسمی دینی و عقاید و اخلاق و در حوزه علوم، خصوصاً روانشناسی و فلسفه و در حوزه هنر، مباحث نظری و مکاتب فکری، ادبیات، سینما، موسیقی، رقص و نقاشی و... بر نمایش مؤثرند. با توجه به این عوامل تأثیرگذار که بعضاً بسیار متغیر هستند، آنچه از برنامه‌ریزی مهم‌تر به نظر می‌رسد، روش، نحوه و چگونگی مدیریت طرح است. خصوصاً که در طی سال‌ها بسیار گفتنی‌ها گفته و اندیشیده شده و هر طرح هر چه بکوشد نمی‌تواند از بسیاری از تکرارها رهایی یابد. (طالبیان، ۱۳۹۲، ۶۲)

اهداف کانون نمایش

الف- تبدیل کانون‌های نمایش، با تشکیل گروه‌های نمایش به مهم‌ترین و محوری‌ترین مرکز فعالیت‌های نمایشی در هر منطقه یا امکان جذب و پرورش و هدایت استعدادها، نمایشی، ارائه آموزش‌های قابل قبول و امکان تولید و اجرای نمایش‌های مختلف تا آنجا که نه تنها تمامی نیازهای منطقه به نمایش را برطرف سازند، بلکه آماده سرویس‌دهی به سایر مناطق و مکان‌ها نیز باشند. ب- گسترش نمایش با مضامین اجتماعی در مناطق و محلات مختلف، نمایش‌هایی که با حساسیت‌های بالا مهم‌ترین معضلات و نابسامانی‌های اجتماعی را شناسایی و درک و تصویر کنند و طرق برخورد با این معضلات را نشان دهند. ج- تلاش در تبدیل نمایش بی‌هویت به نمایش کاربردی در حوزه هدایت امور فرهنگی و احیای ابعاد نظارتی و نقادانه نمایش.

د- فراهم کردن زمینه تجربه‌گری در انواع نمایش از جمله نمایش صحنه‌ای و خیابانی و عروسکی، تئاتر تلویزیونی، نمایش رادیویی و... ه- جستجوی افق‌ها و روش‌های نو در پرداختن به مضامین دینی با هدف دستیابی به یک تئاتر دینی مقتدر با قابلیت عرضه جهانی؛ و- تلاش در جهت دستیابی به شکل نمایش ملی با توجه به ماهیت نمایش در شرق و بازنگری به نمایش‌های سنتی و بومی و محلی. ز- توجه ویژه به تئاتر جوانان، تئاتر بانوان، تئاتر ویژه مراکز آموزشی حتی تئاتر کارگران به عنوان اقبال پرتعداد، مستعد و نیازمند به فعالیت‌های فرهنگی-هنری. ح- تلاش در جهت تبدیل نمایش متکی بر حمایت و یارانه به نمایش خود اتکا و حتی سودآور. در این مورد، شیوه کار به صورت زیر می‌باشد. (زیبند خوی، ۱۳۸۳، ۹۴).

۱- شناسایی و ارزیابی کلیه امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی و فعالیت‌های مربوط به هنرهای نمایشی در سطح مراکز تابعه سازمان و تلاش در جهت ارتقای کمی و کیفی آنها، رفع نواقص موجود و به‌کارگیری نیروهای متخصص، خصوصاً اساتید دانشگاه‌ها به منظور همکاری در این مراکز. ۲- تلاش در جهت تبدیل نمایش در انتظار نمایشگر (مردم) به نمایش میان مردم، گسترش صحنه نمایش از سالن‌های تئاتر به عرصه جامعه و تدارک نمایش‌هایی جهت اجرا در مکان‌های تجمع شهری.

۳- جلب مشارکت نهادها، ارگان‌ها، سازمان‌ها و دیگر مراکزی که ارتباط موضوعی با نمایش‌های تولید شده دارند.

۴- جلب هماهنگی و همکاری همه‌جانبه دیگر مراکز مرتبط با نمایش، مرکز هنرهای نمایشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی، صداوسیما، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، خانه تئاتر، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان میراث فرهنگی، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم و تحقیقات و فن‌آوری، مرکز بین‌المللی گفت‌وگوی تمدن‌ها، بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس، بنیاد جانبازان، مراکز دانشگاهی، سالن‌های خصوصی تئاتر و... ۵- گسترش نمایش با مضامین شهرنشین و شهروندی و پرداختن به مسائلی همچون

به فرهنگ شهرنشینی، ترافیک شهری، آلودگی هوا، آلودگی صوتی، محیط‌زیست، بازیافت، هویت و... (زبینده خوی، ۱۳۸۳، ۹۶-۹۵).

ب: بخش فرهنگی فرهنگسرای شهیدا

بخش فرهنگی شامل قسمت‌های آمفی‌تئاتر، گالری‌ها، آزمایشگاه، کتابخانه، سایت کامپیوتر می‌باشد.

ج: بخش اداری فرهنگسرای شهیدا

بخش اداری شامل قسمت‌های لابی اداری، مدیریت، امور مالی و حسابداری، امور اداری، بایگانی و روابط عمومی و اطلاعات می‌باشد.

د: بخش خدماتی فرهنگسرای شهیدا

بخش خدماتی نیز شامل قسمت‌های نمازخانه، تریا، نگهبانی، انبار، خدمات تأسیساتی، پارکینگ (سرپوشیده و روباز) و سرویس‌های بهداشتی می‌باشد. (کشفی مقدم، ۱۳۹۰، ۹۹).

طبقه‌بندی عام فضاهای اصلی و فرعی فرهنگسرای شهیدا

یکی از نکات مهم در برنامه‌ریزی برای ایجاد فضاهای آموزشی، شناخت و تفکیک فعالیت‌های مختلفی است که در آنها صورت می‌گیرد و در مرحله بعد تقسیم‌بندی و اختصاص فضاهای لازم به هر یک از این فعالیت‌ها. (همان، ۱۰۰) در این فصل ابتدا به شناخت این گروه فضاها پرداخته سپس ضوابط و استانداردهای مربوط به طراحی ارائه می‌شود. بر این اساس مجموعه فعالیت‌هایی که در یک مرکز آموزشی انجام می‌گیرد، به‌طور معمول در سه گروه فضایی به صورت زیر طبقه‌بندی می‌شوند:

فضاهای آموزشی

این نوع فضاها مستقیماً در امر آموزش دخالت داشته و در واقع فضاهای خاص هر مرکز آموزشی می‌باشند و خود به دو گروه تقسیم می‌شوند: الف- فضاهای آموزشی نظری که شامل کلاس‌های درس، سالن کنفرانس، سمینار و دفاتر استادان می‌باشند. ب- فضاهای آموزشی عملی که شامل کارگاه‌ها، مرکز کامپیوتر و فضاهای جنبی آنها می‌باشند. (همان)

فضاهای کمک آموزشی (وابسته آموزشی)

این نوع فضاها مستقیماً در امر آموزش فعالیت نداشته و شامل فضاهایی از قبیل: کتابخانه، سالن، تجمع، نمایشگاه، بخش اداری، نمازخانه، آمفی‌تئاتر و... می‌باشند.

فضاهای اداری، رفاهی و خدماتی فرهنگسرای شهیدا

این نوع فضاها نقش رفاهی و سرویس‌دهنده دارند و شامل فضاهایی بوفه، فضاهای سرایدار، فضاهای تأسیساتی و... می‌باشند. لازم به ذکر است که در این گزارش به دلیل این که طراحی فرهنگسرا موردنظر می‌باشد، تنها به ذکر ضوابط رایج آن دسته از اماکن آموزشی خواهیم پرداخت که در این مرکز آموزش به صورتی کاربرد داشته باشند و از ضوابط سایر فضاهای آموزشی خودداری خواهیم ورزید. (کشفی مقدم، ۱۳۹۰، ۱۰۱).

ضوابط طراحی در گروه فضاهای آموزشی

در واقع مهم‌ترین بخش از محاسبات زیربنای موردنیاز چنین مراکزی را فضاهای آموزشی مانند کلاس‌ها، کارگاه‌ها، استودیوهای موسیقی و... تشکیل می‌دهد؛ زیرا تجارب گوناگون نشان داده شده است که سطح زیربنای فضاهای آموزشی در حدود ۵۳-۵۲ درصد سطح کل زیربنای ساختمان‌های آموزشی است. اختلاف موجود در مقدار زیربنای موردنیاز برای رشته‌های مختلف هنری

بیشتر ناشی از تفاوت‌های کمی و کیفی فضاهای آموزشی است تا خدماتی یا اداری و نظایر آن؛ زیرا سرانه فضای غیرآموزشی برای کلیه رشته‌های آموزشی یک مجموعه فرهنگی و هنری تقریباً به طور یکسان منظور و محاسبه می‌گردد. فضاهای آموزشی شامل کلاس‌ها (در اندازه‌های مختلف)، اتاق‌های سمینار، آتلیه‌ها، استودیوهای سمعی بصری، سالن‌های جمعی و کارگاه‌ها می‌باشند که مشخصات آنها در زیر ارائه می‌شود. (ضوابط طراحی سازمان نظام مهندسی، ۱۳۹۱).

کلاس‌های تئوری، اتاق‌های آتلیه و کارگاه‌ها

کلاس‌های موردنیاز مؤسسات آموزش هنری شرایط تقریباً مشابهی دارند به استثنای کلاس‌ها و اتاق‌های سمیناری که ظرفیت آنها بیش از ۶۰ نفر می‌باشند و احتیاج به مشخصات فیزیک و وسایل و تجهیزات خاصی دارند. در طراحی کلاس‌های عمومی و اتاق‌های سمینار مشخصات فیزیکی زیر باید در نظر گرفته شود.

- میز و صندلی‌ها به صورت یکپارچه باشند. - فاصله صندلی‌ها پشت تا پشت ۹۰ سانتیمتر و با فاصله مرکز تا مرکز ۶۰ سانتیمتر - عرض ردیف کمتر از ۷ صندلی، عرض کل راهروهای داخل کلاس ۱۸۰ سانتیمتر - عرض ردیف بیشتر از ۷ صندلی: عرض کل راهروهای داخل کلاس ۲۴۰ سانتیمتر - اگر بیش از ۵۰ صندلی در کلاس وجود دارد، باید در دومی نیز وجود داشته باشد - در مواردی که بیش از ۷ صندلی در عرض و تعداد درها ۲ عدد می‌باشد، ۹۰ سانتی‌متر عرض اضافه در انتهای کلاس باید وجود داشته باشد و در غیر این صورت فاصله صندلی عقبی با دیوار بیش از ۶۰ سانتیمتر باشد. - کف کلاس بعد از ردیف هشتم باید شیب‌دار بوده و ارتفاع آن برای دید مناسب باشد. - میزان نور در کلاس‌ها باید با ابعاد و مساحت آن متناسب بوده و مصالح سقف و دیوارها و کف طوری انتخاب شوند که از نظر انعکاس نور و با صدا مشکلی پیش نیاید. (ضوابط طراحی سازمان نظام مهندسی، ۱۳۹۱).

کارگاه‌ها

کارگاه‌ها باید طوری طراحی شوند که با تغییرات ناشی از روش‌های آموزشی با تکنولوژی قابل‌انعطاف باشند. برای طراحی فضاهای مربوط به کارگاه‌ها مشخصات فیزیکی باید مورد توجه قرار گیرند.

- درصدی متناسب اضافه بر احتیاجات برای توسعه آینده در نظر گرفته شود. - فقط قسمت‌های اساسی و غیرقابل تغییر به صورت دائمی طراحی و اجرا شوند و بقیه فضاها قابل‌انعطاف باشد. - برای کارگاه‌هایی که در آنها فعالیت‌های عملی با دستگاه‌ها و ابزار مخصوص انجام می‌گیرد مانند کارگاه چوب، سفال و... فضایی مخصوص مسئول کارگاه در نظر گرفته می‌شود. - تأمین نور طبیعی جز در معدودی از آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها اساسی شمرده می‌شود. - در صورتی که کارگاه توسط افراد خارج از مجموعه مورد بازدید قرار می‌گیرد و جنبه نمایشگاهی پیدا می‌کند. لازم است مسیری طراحی شود که در آن مکان شاهد روند فعالیت‌ها فراهم بوده درعین حال از دسترسی به ابزار کارگاه و مسیر رفت‌وآمد پرسنل کارگاه به دور باشد. (کشفی مقدم، ۱۳۹۰، ۱۰۳).

فضاهای موسیقی

برنامه‌های موسیقی عمدتاً به چهار دسته تقسیم می‌شوند: فعالیت‌های سازندگی (نوازندگی)، فعالیت‌های دسته جمعی، کلاس‌های تئوری موسیقی حسی، اصوات و فعالیت‌هایی که به یکدیگر مربوط هستند مانند درام و اپرا و غیره. عبور و مرور راحت و دورانی، باید در این فضاها امکان پذیر باشد. فضایی که آلات و سازه‌های موسیقی در آنجا هستند، به شکلی طراحی گردد که هنرجویان بتوانند به راحتی در آن حرکت کنند و ساز و وسایل خود را بردارند و یا بگذارند. اندازه، شکل، ترکیب مواد بکار رفته در ساخت این گونه فضاها بسیار مهم هستند، چون تمام آنها به نوعی می‌توانند در داشتن بهترین و مناسب‌ترین صدا مؤثر باشند. از نظر طرح معماری باید این فضاها به نحوی باشد که انعکاس صوت به حداقل برسد تا موسیقی مناسب‌تری دریافت شود. صوت با موسیقی به هیچ‌وجه نباید انعکاس داشته باشد و تمامی سطوح باید از نظر آکوستیکی عایق باشند. با این

وجود انعکاس صدا باید دارای توزیع معینی باشد که صدای مطلوبی را داشته باشیم. به عبارتی سطح دیوارها باید غیرموازی باشد و یا سقفها دارای سطح موجدار باشند. درها نیز باید از مواد و مصالح ضد صدا روکش شده باشند. سقفها و دیوارها آکوستیک باید با دقت تمام طراحی شوند. برای تأمین وضع مطلوب فضای داخلی هر اتاق، مابقی فضاها باید بتوانند صدا را به شکلی انتقال دهد و بازگرداند، یعنی در یک فاصله زمانی کوتاه از هنگام پخش صدا این اتفاق بیافتد. (حائری، ۱۳۸۸، ص ۴۸).

کلاس‌های موسیقی

کلاس موسیقی که در برگیرنده هنرجویان می‌باشد، بایستی به راهرو اصلی و دفتر مدیریت نزدیک باشد. چنین کلاس‌هایی برای آموزش تئوری موسیقی، تمرین‌های گروهی و یا حتی به عنوان رختکن برای گروه‌های بزرگ می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. از جمله شرایط این کلاس‌ها داشتن درهای ضد صدا، نور طبیعی و صندلی‌های روکش‌دار (مانند صندلی پیانو) است. یک تخته‌سیاه برای ارائه درس‌های تئوری موسیقی که خطوط میزان بر روی آن مشخص باشد، پیانو و صندلی دسته‌دار آن نیز مورد نیاز می‌باشد. همچنین سیستم‌های صوتی تصویری با توان فنی بالا در پخش صوت و تصویر نیز لازم است.

اتاق اسباب و ادوات موسیقی

اتاق فوق باید به محل اجرای موسیقی با تمرین‌های گروهی نزدیک باشد، به طوری که افراد استفاده‌کننده به راحتی بتوانند به آنجا رفت و آمد نمایند. بدون اینکه از ساختمان خارج شوند. چنین فضایی برای ارکسترهای بزرگ سازهای برنجی، سازهای بادی و تمرین‌های دوره‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد. این فضا باید کف بسیار مسطح داشته باشد. همچنین در ورودی آن حداقل ۱۸۰ سانتیمتر باشد تا ورود و خروج به راحتی انجام پذیرد. ضمناً درها باید ضد صدا باشند. یک تخته‌سیاه همراه با خطوط میزان و پایه نت در جلو مورد نیاز است. تجهیزات داخلی این فضا مشتمل بر صندلی‌های دسته‌دار و چرخ‌دار، سکوی بلندتر از سطح اتاق، دستگاه ضبط صوت و پخش صوت، آرشیوی برای نوارهای ضبط‌شده و پیانو، تلویزیون (نمایش تصویری) و ساعت دیواری باشد. از شرایط دیگر این فضا می‌توان به نورگیری طبیعی، تهویه مناسب و ضد صدا و دستگاه و وسایل لازم برای ضبط و پخش موسیقی اشاره کرد. ۲ بلندگوی سانتیمتری پایه‌دار برای هر دستگاه ضبط و یا میکروفون لازم می‌باشد. از نظر فنی بهتر است که این تجهیزات با کیفیت مناسب انتخاب شوند. (حائری، ۱۳۸۸، ص ۴۹).

فضای تجهیزات موسیقی

در انبارهای موسیقی با نکات بهداشتی به خوبی در مورد وسایل و لباس‌های یک‌شکل گروه‌های موسیقی رعایت شود. کمدها بایستی دارای عمق ۹۰ سانتی‌متر و طول مناسب باشد که هر کدام از آنها دارای رخت‌آویز و جالباسی فضای مناسب بالای آن برای قرار دادن کلاه و یک کمد کوچک قفل‌دار برای وسایل شخصی باشد. همه‌چیز به شکل کامل و مرتب باشد. در این کمد بهتر است به شکل کشویی باشد. مراقبت بسیار زیادی برای جلوگیری از عوامل مخرب لازم است. قفسه‌بندی‌هایی نیز لازم است به شکلی که قابل تنظیم باشد برای وسایل با اندازه‌های مختلف، قلاب‌های آویز بزرگ برای وسایل بزرگ و قفسه‌های کوچک برای وسایل کوچک. سایر امکانات لازم مشتمل بر قفسه‌های قفل‌دار، نیمکت هنرجویان، محل قرارگیری ضبط، قفسه نگهداری نوار، پیانو و پایه‌های ایستاده نت موسیقی می‌باشد. در صورت امکان فضای کوچکی باید برای تعمیرات در نظر گرفته شود. محلی برای شستشو، آب سرد و گرم، آبرو کف قفسه و وسایل میز کار، تهویه مناسب، یک پیشخوان برای آماده‌سازی وسایل. در شکل یک مجموعه مناسب و کامل موسیقی به همراه انبارهای مربوط نشان داده شده است. معمولاً ردیف‌های قرارگیری صندلی یا وسایل در اتاق تمرین کر یا اتاق تجهیزات به شکل پلکانی در سطوح مختلف قرار می‌گیرند. به طوری شکل‌های بعدی نشان دهنده یک اتاق تمرین است که توجه خاص به چگونگی صدا بندی (آکوستیک) آن شده است و تجهیزات آن برای دو عملکرد مذکور می‌باشد. در مورد بخش موسیقی مجموعه فرهنگی حاضر همان‌طور که قبلاً نیز آورده است فعالیت به شکل بسیار تخصصی در سطح مراکز ویژه موسیقی نیست؛ بنابراین فضاهای در طرح گنجانده می‌شود که تأمین نیاز آموزشی در حد این مجموعه را بنماید. (همان، ص ۵۰).

مشخصات فضاهای اداری، رفاهی و خدماتی

هر مؤسسه آموزشی چند رشته‌ای یا تک رشته‌ای می‌بایست ترکیب مطلوبی از تمرکز و عدم تمرکز را در تشکیلات اداری خود پیدا کند و تشخیص دهد که کدامیک از وظایف در صورت تمرکز و کدامیک در صورت عدم تمرکز موفق‌تر خواهند بود. به منظور یافتن معیارهایی برای فضاهای اداری، با توسعه به تشکیلات اداری هر مؤسسه آموزشی، شغل‌های مختلف اداری باید به نحو مناسبی طبقه‌بندی شود تا بر مبنای آن برای هر گروه، ضوابط فضاهای موردنیاز مشخص گردد. به طور کلی تشکیلات اداری یک مؤسسه آموزشی از سازمان اداری مرکزی و گروه‌های آموزشی تشکیل یافته است و در برنامه‌ای که برای سازمان اداری مرکزی و هر یک از گروه‌ها تهیه می‌شود، می‌باید تعداد کارکنان موردنیاز به تفکیک نوع وظایف آنها پیش بینی وضع آینده دقیقاً مشخص شده باشد. برنامه ریزان کالبدی با مطالعه و در نظر گرفتن تشکیلات اداری و شرح وظایف هر یک از کارمندان (از رئیس گرفته تا کارمند اداری جزء) و تشخیص نوع فضاها (اتاق یک نفره، دو نفره، قسمت‌های اداری باز و امثال آن) در رابطه با نوع فعالیت‌ها و همچنین احتیاجات کارمندان به نوع و مقدار تجهیزات مبلمان (از قبیل: صندلی، میز تحریر، کارتکس...) کارمندان و اداری را گروه‌بندی می‌کنند.

با توجه به نکات فوق گروه‌ها شغلی مختلف اداری به سه گروه زیر تقسیم می‌شوند:

الف- کارمندان دفتری (نظیر ماشین‌نویس‌ها، بایگان‌ها، حسابدارها و مانند آن) ب- کارمندان فنی (کارشناسان، طراحان، نقشه‌کش‌ها و...) ج- کارمندانی که به علت موقعیت شغلی یا نوع خاص وظیفه نیاز به اتاق خصوصی دارند (منشی‌های مخصوص کارشناس ارشد، روسای قسمت و اداری) (حائری، ۱۳۸۸، ۱۳۱)

مرکز کامپیوتر

به صورت اداری بوده و با توجه به اندازه‌های کامپیوتر و فضاهای لازم جهت عبور و مرور طراحی می‌شود.

نمازخانه

مسجد و نمازخانه نه تنها از نقطه نظر عملکرد بلکه از جهت سمبولیک نیز حائز اهمیت بسیار است و به همین دلیل طرح آن فاقد ضابطه ویژه‌ای است. نمازخانه از نظر فضایی می‌بایست شبستان‌های مردانه، زنانه، کفش‌کن‌ها، سرویس‌های بهداشتی و وضوخانه داشته باشد. (همان)

پارکینگ

برای آشنایی با مسئله پارکینگ و دسترسی به ضوابط و پیشنهادات این بخش باید نکات زیر را در نظر گرفت.

الف) ضرورت وجود پارکینگ وسایل نقلیه جهت استفاده خاص بهره‌گیران از مجموعه (گنجایش و وسعت پارکینگ ج) پارکینگ ممکن است در یکی از اماکن زیر واقع شود:

- ۱- در بخشی از زمین آزاد؛ ۲- در یک زمین مستقل در مجاورت با نزدیکی بنا؛ ۳- در طبقات روی زمین یا زیرزمین ساختمان؛
- ۴- در یک ساختمان چند طبقه مورد استفاده برای پارکینگ در مرکزی که در پارکینگ در زمین ساختمان احداث می‌شود مسیر حرکت سواره و محل استقرار وسایل نقلیه تماشاگران بهتر است از محل رفت‌وآمد افراد پیاده کاملاً تفکیک گردد. مجرای ورود و خروج پارکینگ نباید در مکانی قرار داشته باشد که به واسطه ورود و خروج وسایل نقلیه (مخصوصاً اتومبیل‌ها) ترافیک خیابان‌های اطراف مختل گردد. عرض هر یک از مجاری ورود و خروج نباید کمتر از ۳/۵ متر باشد، چنانچه مجرای ورود و خروج در کنار هم قرار گیرند عرض مجموعه نباید از ۶ متر کمتر باشد حداکثر شیب رامپ پارکینگ ۱۵٪ می‌باشد و حداقل ارتفاع مفید سقف پارکینگ سرپوشیده ۲/۴m است. (حائری، ۱۳۸۸، ۱۴۵)

اقلیم شهر پیرانشهر

شهر پیرانشهر دارای یک ایستگاه هواشناسی است که در سال ۱۹۸۶ میلادی (۱۳۶۴ شمسی) تأسیس شده و از نظر مختصات جغرافیایی در عرض ۳۶ درجه و ۴۰ دقیقه شمالی و در طول ۴۵ درجه و ۸ دقیقه شرقی قرار دارد و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۴۵۵ متر می‌باشد. لذا در تحلیل‌های آمار هواشناسی پیرانشهر از یک دوره ۳۰ ساله (۱۳۹۴-۱۳۶۴) استفاده شده است.

داده‌های اقلیمی استفاده شده عبارت‌اند از:

- ✓ متوسط حداکثر و حداقل دما؛
- ✓ متوسط نوسان ماهانه دما؛
- ✓ متوسط نوسان سالیانه دما؛
- ✓ متوسط حداکثر و حداقل رطوبت نسبی؛
- ✓ متوسط رطوبت نسبی هر ماه؛
- ✓ مجموع بارندگی سالیانه؛
- ✓ باد.

میانگین بارندگی سالانه طی یک دوره ۳۰ ساله (۱۳۹۴-۱۳۶۴) در ایستگاه پیرانشهر معادل ۶۶۵ میلی‌متر بوده است، متوسط سالیانه درجه حرارت در این شهر طی یک دوره ۳۰ ساله آماری ۱۲/۴۵ درجه سانتی‌گراد محاسبه شده است. متوسط رطوبت نسبی سالانه در شهر پیرانشهر ۵۳/۶۸ درصد است که بیشترین میزان این شاخص مربوط به دی‌ماه با ۷۲/۷۳ درصد و کمترین آن با ۳۵/۶۶ درصد مربوط به ماه مرداد است. تعداد روزهای یخبندان در طول سال در شهر پیرانشهر ۹۶ روز است که از ۱ روز در فروردین‌ماه تا تمام‌روزهای ماه در دی‌ماه نوسان دارد و مجموعاً در ۶ ماه از سال از آبان تا اسفند و فروردین‌ماه پدیده یخبندان در شهر پیرانشهر اتفاق می‌افتد. جهت باد غالب، غرب و جنوب غرب بوده و بیش‌ترین میزان سرعت باد در بازه‌ی ۸/۸ تا ۱۱/۱ و در جهت جنوب غربی واقع است. این سرعت باد، قدرتی در حد تکان دادن شاخه‌های بزرگ دارد و به عنوان باد شدید، نام برده می‌شود.

شکل ۱: موقعیت پیرانشهر در تقسیمات سیاسی کشور منبع: طرح جامع پیرانشهر

سایت پلان

جهت طراحی سایت پلان از فرمهای منحنی متناسب با عوارض طبیعی پیرامون و خطوط شکسته هماهنگ با پلان ساختمان استفاده شده است که در محل اتصال خطوط منحنی و شکسته از فرم‌های میانی و تغییر مقیاس استفاده شده است تا از این طریق تضاد میان سایت طراحی شده و محیطی طبیعی پیرامون سایت کمتر احساس شود فضای سبز طراحی شده در راستای

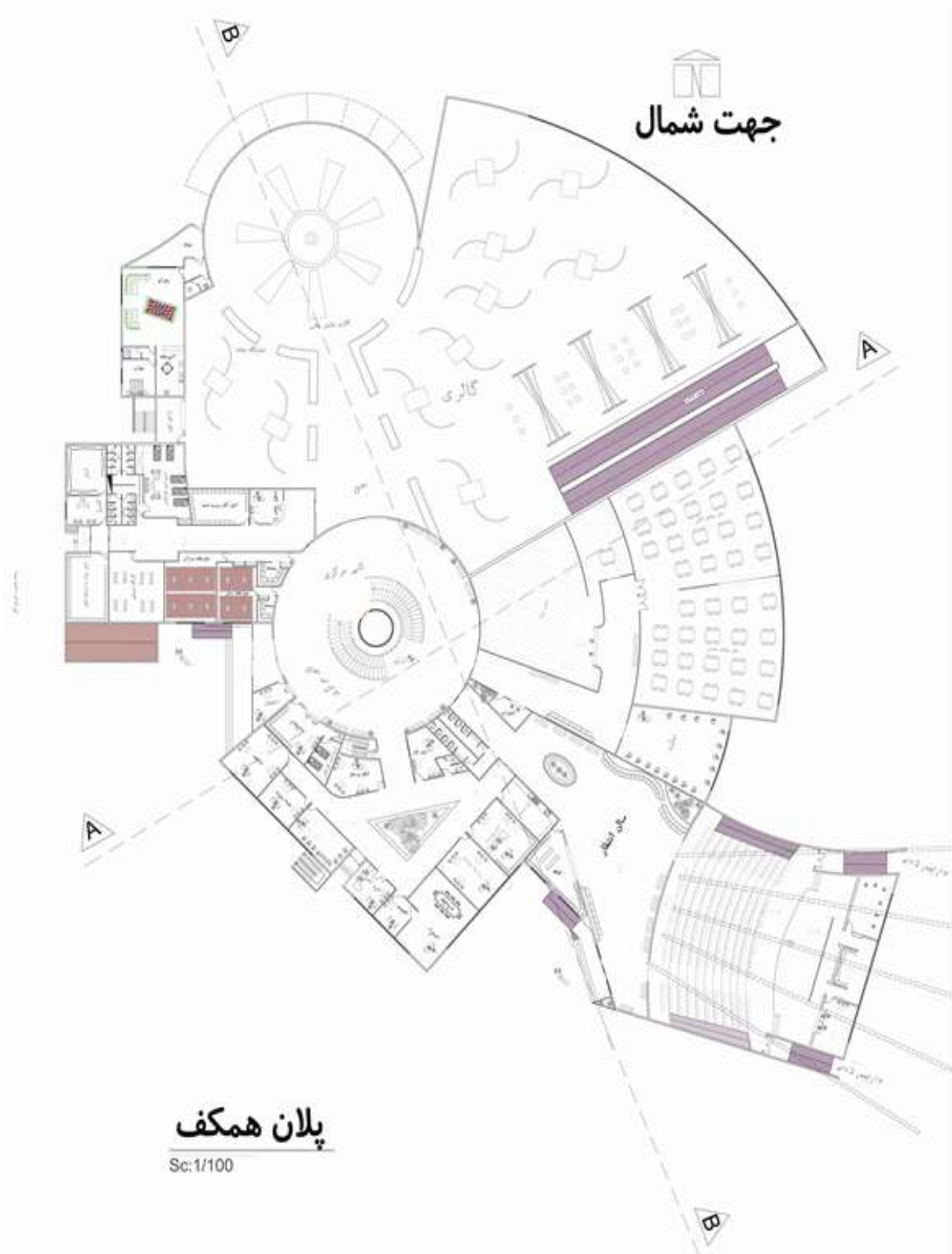
هماهنگی با حرکت های بصری و ادراکی موجود در پلان ساختمان قرار دارد. به دلیل هم تراز بودن سطح زمین در محدوده ی سایت از ایجاد اختلاف ارتفاع در محوطه سازی پرهیز شده است.

نقشه ۲: سایت پلان

طبقه همکف

ساختمان فرهنگسرا دارای یک طبقه است که در طبقه همکف بخش های گالری، مرمت و محافظت آثار، کتابخانه، سالن همایش، لابی مرکزی، نماز خانه و پاره ای از فضاهای سرویس دهنده قرار داده شده اند.

نقشه ۳: سه بعدی مجموعه فرهنگسرای شهدا در شهر پیرانشهر

۶- بحث و نتیجه‌گیری

فرهنگ را باید زایده ی ذهن و فراورده ی فکری مردم دانست فرهنگ تبلور فلسفه، هنری، ادبیات و رسم و رسومات و آیین های جا افتاده و دیرینه باید دانست فرهنگ در هر دورانی با طبیعت و سرشت مردمان هر جامعه آمیخته می شود و باید فرهنگ را آفرینشی از آمال و آرزوهای نسل بشر دانست از آن زمانی که پدران ما در غارها می زیستند فرهنگ ذاتی خود را بر دیواره های غارها به نمایش گذاشتن و نشان دادند که در همان جامعه ی ابتدایی و ساده خالی از تراوش ذهنی نبودند. امروزه با تحقیقاتی که بر روی جامعه های کمتر باز و گاه بکر می شود نشانه هایی از آداب و رسوم نخستین غارنشینان و بیابان گردان به دست می آید همه ی اینها گویای این مطلب است که فرهنگ مردم دانشی است گرانبها که به ما واگذار شده است اگر قومی از فرهنگ خود بریده شود بی هویت و لگام گسیخته خواهد شد و سرانجام در فرهنگ های یگانه هضم و نابود خواهد شد. یکی از راه های زنده ماندن هر فرهنگی و زاینده و پوینده بودن فرهنگ گردآوری، ثبت و ضبط، آیین ها، باورها، رسم و رسومات و هر آنچه ریشه در دیرینگی پیشینه ی یک قوم دارد. فرهنگ چیزی است که نسل به نسل به ما رسیده است و ما با واژگون کردن آن برای فرزندانمان دین خود را ادا کرده ایم. تحولات قرن حاضر موجب دگرگونی و تغییراتی در بین برخی جلوه های زندگی و فرهنگ جامعه شده است. حرکت و روند معماری بومی باز ایستاده و از طرفی به علت سرعت وقوع تحولات فرصت تطابق با فرهنگ را پیدا نکرده است. در حالیکه تحولات در کشورهای اروپایی گام به گام صورت گرفته و آنها تا حد زیادی تغییرات را به راحتی جایگزین کرده اند و این امر نیز در شهرستان پیرانشهر به خوبی مشهود است و مردم تحت تاثیر دنیای مدرن از فرهنگ، آداب و رسومات گذشتگان خود جدا شده اند. به همین دلیل ضرورت دارد برای دوباره جان گرفتن فرهنگ، آداب و رسومات شهرستان پیرانشهر از طریق طراحی فرهنگسرا با الگوبرداری از فرهنگ و معماری بومی شهرستان پیرانشهر گامی در احیای فرهنگ و آداب و رسومات کردی این شهرستان در راستای شناساندن مجدد فرهنگ های کردی گذشته به نسل امروز و آشنایی گردشگران با فرهنگ شهرستان پیرانشهر اقدامی صورت بگیرد.

در بخش حاضر تلاش بر این بود تا ضمن بررسی کیفیت فضاها جهت مشخص شدن خصوصیات هر یک از فضاها توصیف مختصری درباره هر یک از آنها به عمل آمد تا ضمن آشنا شدن با هر یک از فضاها مذکور ابعاد و استانداردهای آنها نیز مورد بحث و بررسی قرار بگیرد که از ماحصل آنها الگوهایی در راستای طراحی بهتر هر یک از این فضاها به دست آید تا در طراحی بهتر و دقیق تر بتواند کمک نماید. در این مقاله برآن شد تا پس از بررسی استانداردهای فضایی و خصوصیات هر یک از بخش ها، ضمن معرفی خصوصیات طرح و استانداردهای فضایی آنها که از منابعی مختلف و از استانداردهای فضاهای آموزشی و فرهنگی سازمان نوسازی مدارس استخراج شده اند، به درک جامع تری در مورد طراحی فضاها فرهنگسرا دست یافت.

راهبردهای پیشنهادی

با توجه با این که فرهنگ با تعامل انسانها گسترش پیدا میکند و فرهنگسراها به عنوان قرارگاه های رفتاری مطرح می باشند و در شهرستان پیرانشهر پیشنهاد می گردد فرهنگسرا بر پایه معیارهای زیر طراحی و اجرا گردد:

۱. استفاده از فناوری نوین با حفظ هویت بنا.
۲. استفاده از عناصر و فرم های بومی و سنتی به صورت فرمال یا عملکردی.
۳. استفاده از مصالح جدید در ساخت آرایه ها و تزئینات و استفاده از رنگ و مصالح سنتی به صورت سمبلیک، هماهنگ یا در تقابل با مصالح مدرن.
۴. توجه به ویژگی های اقلیمی منطقه.
۵. حفظ ارزش های خاص فرهنگی - اجتماعی منطقه و اصول معماری سنتی در کنار قواعد، شرایط و ضوابط.

منابع

۱. الیاسی، ابراهیم، غلامی، حسین، محمودی، اکام (۱۳۹۴)، طراحی خانه فرهنگ و هنرگرد با رویکرد پایدار (مهاباد)، کنفرانس ملی چالش هاس معاصر در معماری، منظر و شهرسازی، تهران، صص ۱-۱۶.
  ۲. انصاری نژاد، عبدالله، کریمی باقر، (۱۳۹۴)، تبیین تاثیر فرهنگسرا بر احیای فرهنگ، ادب و رسومات عشایر (نمونه موردی: عشایر شهرستان ممسنی)، دومین همایش ملی پژوهش های کاربردی در جغرافیا و گردشگری، صص ۱-۹.
  ۳. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا، (۱۳۷۷)، جامعه شناسی توسعه، نشر کلمه، تهران.
  ۴. افشار نادری، کامران (۱۳۸۱). عناصر معماری، مجله معمار، شماره ۱۹.
  ۵. جنکینز، ریچارد (۱۳۹۱)، هویت اجتماعی، ترجمه تورج یاراحمدی، تهران: نشر شیرازه.
  ۶. صادق پی، ناهید. (۱۳۹۱)، تاریخچه و علل گرایش به معماری بومی در غرب، کشورهای اسلامی ایران، دوفصلنامه تخصصی معماری اقلیم گرم و خشک، شماره ۲. صص ۷-۲۴.
  ۷. طرح جامع پیرانشهر.
  ۸. دادگران، محمد، (۱۳۸۵)، مبانی ارتباط جمعی، چاپ نهم، انتشارات فیروزه.
  ۹. کاروان، فرهاد، (۱۳۹۲)، ضرورت در نظر گرفتن هویت فرهنگی به عنوان عنصری مهم در شهرپایدار، اولین کنفرانس ملی معماری و فضاهای شهری پایدار مشهد مقدس،
  ۱۰. پهلوان روی، مهدی، شاهپری، مریم (۱۳۹۱)، بررسی میزان تاثیر پذیری طراحی فرهنگسرا در الگو واره رفتاری مردم، همایش ملی معماری و شهرسازی ایرانی - اسلامی. صص، ۱-۱۱.
  ۱۱. عمید، حسن، (۱۳۸۱)، فرهنگ عمید، چاپ هشتم، انتشارات امیرکبیر، تهران.
  ۱۲. فلاح، مریم. (۱۳۹۲)، تاثیر فرهنگ بر معماری بومی، همایش معماری و شهرسازی و توسعه پایدار با محوریت از معماری بومی تا شهر پایدار. مشهد مقدس. صص ۱-۷.
  ۱۳. مظاهری، مجید، مظاهری، مجتبی، مظاهری، محمدرضا، حاجی بابایی، سجاد. (۱۳۹۲)، بررسی فرهنگ بومی و معماری متاثر از آن بر توسعه شهری نمونه موردی: شهر همدان، اولین همایش ملی شهرسازی و معماری در گذر زمان. صص ۱-۱۲.
  ۱۴. مدنی پور، علی، (۱۳۸۷)، طراحی فضای شهری، ترجمه فرهاد مرتضایی، انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری
15. Barker. (1968). " R.G. Ecological Psychology," Stanford, Ca: Stanford University Press.

Designing of Martyrs' Cultural Heritage and its Impact on the Revival of Kurdish Regions (Case Study: Piranshahr)^۶

Soleman Ahmad Moradi ¹, Fereshteh Pashaei Kamali ²

¹ student of architecture, Islamic Azad University, Science and Research Branch of West Azarbaijan, Urmia, Iran

² Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Engineering, Islamic Azad University, Science and Research Branch of West Azarbaijan, Urmia, Iran

---

Abstract

The research was carried out to design the martyrs' bombing carnival on March 17th in Piranshahr. The goal of the Cultural Initiative is to seek to attract the attention of the adventurers and policy makers to the issue of martyrs bombed on March 17th in the city of Piranshahr and its importance in general, creating the ground for the establishment of a coherent and accountable organization for The expression of cultural and social spheres to record ideas and strategies in the field of martyrs. Cultural heritage is not a normal cultural environment, and all its components can be consistent with sustainable architecture, so it can be considered as one of the most important issues of the present. Culture and cultural affairs in today's complex and evolved forms have the needs and requirements and this article seeks to explain and explain the physical physical needs of cultural activities in the direction of the introduction of martyrs. The durability of the forms is proportional to the durability of our way of life. In the process of change, the function changes sooner than the shape, and even for a long time the new performance comes in handy with familiar shapes. The use of past symbols in the current work is always the beginning. The transformation and development of concepts will create new forms and forms, but the course of this innovation is a particular path due to the same constant attention to talents and cultural resources. Architecture is a form of art, because all the criteria of art are the same set of man-made processes or processes that are created to influence emotions, feelings and human intelligence, or in order to convey a meaning or concept. The buildings and public spaces of the city have long been the basis for communication and social-cultural interactions of the city's inhabitants, and although quantitative and qualitative features have changed over time and due to various factors, such spaces as the cultural community have always existed.

Keywords: Culture Sara, Architecture, Cultural Space, Martyrs, Piranshahr

---

---

⁶ This article is based on the master's degree dissertation, Mr. Soliman Ahmad Moradi, who was defended at the Azad University of Salam, the Research Department of the West Azerbaijan Republic in the spring of 1396